

Сузір'я Дів

Є таке сузір'я, в якому кожна жінка від народження має свою зорю. Є така й у Василюни — представниці давнього шляхетного роду Коморовських. Мабуть, ця зоря й оберігає дівчину в складні моменти. А може, її захист — то старовинний оберіг, подарований бабусею Терезою? Чи то сама бабуся, яка душею-зіркою-птахою прилинула до онучки, щоб уберегти її від чогось лихого? «Сузір'я Дів» — то плетиво жіночих доль, пов'язаних давнім амулетом, фатальним прокляттям і родинною історією, яка рясно скроплена моторошними таємницями, лукавими інтригами, безневинною кров'ю, підступними зрадами, безоглядною самопожертвою, справжнім коханням, що густим шлейфом тягнеться за Василюною від XVIII століття і до наших днів.

ДАРА КОРНІЙ

СУЗІР'Я ДІВ

ДАРА КОРНІЙ

СУЗІРЯ
ДІВ

2021

ISBN 978-966-982-487-5 (epub)

Жодну з частин даного видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Серія «Художня література»
заснована 2018 року

Дизайнер обкладинки Віталій Котенджи

Електронна версія створена за виданням:

Корній Д.

К67 Сузір'я Дів / Дара Корній. — Х. : Віват, 2020. — 288 с. — (Серія «Художня література», ISBN 978-966-942-826-4)

ISBN 978-966-942-569-0

«Сузір'я Дів» — то плетиво жіночих доль, пов'язаних давнім амулетом, фатальним прокляттям та родинною історією, яка рясно скроплена моторошними таємницями, лукавими інтригами, безневинною кров'ю, підлими зрадами, вражаючою самопожертвою, справжнім коханням, що густим шлейфом тягнеться за Василюю від XVIII століття і до наших днів.

УДК 821.161.2

© Замойська М. І., 2018.

© ТОВ «Видавництво “Віват”», видання українською мовою, 2020

ЧАСТИНА ПЕРША

Той, хто сповнений любові, створений самим Богом.
Святий Августин Аврелій

***

— Ще трішки, Надієчко. Зовсім трішки. Потерпи. А хочеш, я тобі щось розкажу? Велику таємницю відкрию? Ось, глянь сюди. Підійди до вікна. Бачиш, он там, у небі? Високо-далеко і разом із тим близько живуть, горя не знаючи й болю не відчуваючи, красуні зірки. Живуть родинами, а по-нашому — сузір'ями. І всі ті сузір'я особливі. Майже як сім'ї в людей.

— Особливі й не завжди щасливі?

— Мабуть. Але щастя — то доволі дивний стан, Надієчко. От я нині щасливий, бо в мене є ти. І скоро буде ще одна ти.

— Або ще один ти.

— Або ще один я.

— Нова доля.

— І нова зірка.

— Розкажи мені щось про одну з тих зіркових родин. Найцікавішу.

— Найцікавішу, кажеш? Можна. Ти знаєш, що в небі є сузір'я, у якому стільки зірок, скільки жінок на нашій землі?

— Та ну! Хіба таке буває?

— Не буває, а є. Прекрасне й величне сузір'я Дів!

— А, ти про це. Ну, звісно. Є таке. Сузір'я Діви.

— Не сузір'я Діви. А сузір'я Дів. Коли народжується на землі дівчинка — у тому сузір'ї засвічується нова зірка.

— Хм... І хто запалює ті зірки, як гадаєш? Може, сам Господь?

— Ні. Господь тут ні до чого. Хіба трішки підсобляє. У цьому сузір'ї зірки запалюють люди. Ось невдовзі й ми з тобою засвіtimo там зірку. Бо, коли в нас народиться донечка, у сузір'ї Дів заясніє нова зоря. І

буде вона яскрава і прекрасна, тому що наше дитя ростиме в любові, у достатку. А ті, хто виріс у любові, променіють тільки добрим світлом. І те світло незвичайне. Воно допомагає зневаженим і зрадженим, воно вертає надію. Хіба буває щось важливіше за надію? Ані любов, ані віра без надії ніц не варті.

— Але ж, Тарасику, усі жінки різні. Геть не всі хороші й добрі.

— І зірки в тому сузір'ї теж різні. Чи ж я цього не розумію? Одні ледве тліють, наче живі, але майже померлі. Інші випромінюють недобре, лихе світло, яке не дає користі ні собі, ні людям. А деякі так і народжуються мертвими...

— Печально. Як думаєш: моя зірка, вона яка?

— Найкраща. Яскрава, тепла, ніжна, добра, любляча і, звичайно, надійна. Напевне, тому тебе Надійкою й назвали.

— Тарасику, а коли помирає жінка чи дівчина, що відбувається із зіркою? Невже вона просто гасне?

— Ні. Зорі так просто не гаснуть. Вони перероджуються. І стають...

— Янголами?

— Ні, стають птахами. Чарівними й дивними. Вони мають крила, прекрасний голос і...

— Жіночі голови.

— Що? Навіщо?

— Бо це гарно. Я читала десь про дивних птахів із райського саду. Алконост, Сирин, Гамаюн... Усі вони співочі та красиві. Правда, пісня одних допомагає жити, інших — навіває забуття, а ще інших — убиває. Хіба не так само й поміж людьми, Тарасику? Не всі жінки із сузір'я Дів дарують життя — декотрі його позбавляють. Хоча й запалюються всі ці зірки однаково: з любові.

— Не всі з любові, мабуть.

— Чи може бути світло зірки чорним?

— Не може, Надієчко. Чорний колір — це відсутність світла. Але твоя ідея про жінку-пташку мені дуже подобається.

— Ти ж хочеш, любий, щоб по моїй смерті щось красиве лишилося? Не тільки пам'ять чи діти, а й моя душа-зірка-птаха, так схожа на мене молоду?

— Кохана моя, Надійко! Та птаха буде найкрасивіша! Твої очі, волосся, губи...

— Я прилітатиму до тебе в гості, на землю. Прилітатиму на твоє подвір'я, а коли ти помреш — до твого сузір'я.

— До сузір'я не прилітатимеш. Чоловікам не так пощастило, як вам, жінкам. У нас його немає.

— То давай придумаємо.

— Ні. Придумати мало. Ваше, жіноче сузір'я просто існує.

— Так. Але, перед тим як це сталося, тобто воно утворилося, його, напевне, придумали.

— Напевне.

— То, може, і нам спробувати?

— Нічого не вийде, зіронько.

— Не вийде? Звичайно, якщо цього не захотіти. А ти не хочеш. Спочатку ж бо з'являється бажання, потім воно стає метою, яку матеріалізуєш.

— Або не матеріалізуєш.

— Тоді це не мета, Тарасику. Це мрія.

— Мрія, кажеш? Цікаво, моя дівчинко золота. Дуже цікаво. А як гадаєш, чи всі мають мрії та чи всі перетворюють їх на мету?

— Творити можуть усі, та не всі хочуть.

— Давай ліпше, моя птахо-зірко, я чекатиму на тебе десь у хмарах. Проллюся на землю теплим дощем і разом з іншими крапельками подамся в мандри, приб'юся до струмочка чи потічка. І нехай він упадає в нашу добру річку. Ось так я опинюся тут, де все мені нагадуватиме про щастя, тобто про тебе. Я тихо плюскатиму в берегах і чекатиму. Бо з неба до мене прилетіти маєш ти — моя зірка-птаха-душа. Можливо, я чекатиму так довго, що вже й забуду, на кого чекаю. Бо шлях від сузір'я Дів до нашого Західного Бугу таки далекий. І коли я вже майже втрачу пам'ять, бажання чекати і захочу нарешті спокою, ти повернеш мені надію, бо прилетиш. Ти сядеш на нашому камені, тому самому, особливому, зеленому. Тому, який поріс не мохом, а століттями. Тому, який пам'ятає дотик наших рук і шепіт губ. Навпроти блиматимуть вогники старого кляштору, який білою лебідкою хоче в небо злетіти, але не може, бо надто міцно припнутий до землі. І ти заспіваєш.

— Про нас?

— Про нас. Красиву пісню про наше кохання. Таке, коли одного життя замало, щоб набутися разом на цьому світі.

— А інші птахи-зірки як?

— У них свої небеса і своя пісня. Своя річка, мабуть, і своя вічність.

— А потім, Тарасику, що буде потім?

— Ти співатимеш довго та пристрасно, аж поки я не пригадаю все про нас із тобою. Твій спів мене зцілить, він поверне мені тебе. І раптом я відчую, що мені у воді затісно. Я захочу бути з тобою. Захочу стати твоїм небом чи бодай пір'їнкою на твоєму крилі.

— І?..

— Я стану. Обов'язково стану тим, ким ти захочеш, щоб я для тебе був.

— Ти мене любиш, Тарасику, так?

— Так, Надійко, люблю. Більше за життя.

— Більше за смерть?

— Птаха, яка прилетіла із сузір'я Дів, — диво-птаха. Вона сильніша від життя, Надійко, і сильніша від смерті. Ти будеш саме такою птахою. І коли, втомлена співом, ти схилиш голову над водою нашої річки, то раптово захочеш пити. Спраглі губи торкнуться плеса — і ти мене вип'єш, кохана. До краплиночки, щоб уже ніколи не відпускати. Нарешті ми зустрінемося. Ти і я. Розумієш, кохана, я стану тобою.

— Так гарно! Хіба це правда, Тарасику?

— Звичайно, правда. Чи я тобі коли брехав?

— Ой, мені здається, що почалося. Наша донечка, наша пташка проситься на волю. Тільки ти не йди, Тарасику, будь ласочка. Не залишай мене саму. Будь поруч.

— Я буду, кохана. Завжди буду! Ще зарано зірці ставати птахою, а простому чоловікові — водою.

· 1 · КЛЯШТОР НАД ЗАХІДНИМ БУГОМ

Василина сидить на березі Західного Бугу. Біля води особливо легко дихається після задушливого дня. Плакучі верби, очерет, безжурна річка, зморені тихі рибалки попід бережком, спокій. Літній теплий вечір неквапливо спадає на змучене спекотним днем місто. Неподалік шамкотять утомлені сонцем густі трави, просячи в ночі росяного порятунку, сюрчать лементливі цвіркуни, перегукуються втомлені люди, удалечині зморено буркотять автівки, що проїжджають мостом.

Дівчина схоплюється, наче раптово пригадала щось важливе, розгортає товстий зошит, щось у нього похапцем записує, перечитує уважно та згідливо киває.

«Наче все, — шепоче самими губами, — про останні події в моєму звичайному житті».

— Тобто не останні, а крайні, — уже вголос виправляється.

Посміхається такому уточненню. Так, тих подій у житті ще багацько відбудеться. Може, навіть не на один зошит.

Підводиться з картої верети. Верета ще бабусина. Вовняна, темно-вишнева, оздоблена сірим смушком. І вона для Василини — ще одне приємне нагадування про тепле й ніжне світло, яким була бабуся Тереза. Дівчина підходить близько-близько до води, присідає. Неподалік маленька зелена жабка влаштувалася на камені та зморено вдивляється в плесо. Василина й собі переводить погляд на водяну гладінь. Бачить там, наче в дзеркалі, великі карі, трішки сумні очі, миловидне личко, русяве волосся, недбало зібране у хвіст. Підморгує своєму відбиттю. Та воно чомусь не веселішає. Таке ж поважне й сумне. У воді віддзеркалюється й те, що висить у неї на шиї, злегка погойдуючись і створюючи мерехтіння у відображенні.

Василина торкається медальйона. Лунниця — оберіг, який з нею від народження. Подарунок бабусі Терези. Дівчина майже ніколи з ним не розлучається. І це не тільки пам'ять про бабуся. Медальйону не одна сотня літ. Його носили і жінки, і чоловіки її родини — як талісман. Він

переходив із покоління в покоління, від старшого до наймолодшого. Тепер ось її черга бути його власницею. А все тому, що вона Коморовська.

Медальйон-оберіг має в собі приховану янгольську міць. Василина в це вірить. Як малою вірила в те, що бабуся Тереза — найсправжнісінький янгол, тільки доволі вправно вдає із себе звичайну людину. Стоп! А чому «вірила»? Хіба то не правда? Василина в це й досі вірить, майже постійно відчуваючи поруч бабусину присутність. Особливо в тих мудрих порадах, що старенька передала онучці. Василина ніжно гладить срібну поверхню прикраси. Вона теж її передасть, коли настане пора. Може, рідній дитині, а може, внученяті. Це не важливо. Бабуся Тереза твердила, що медальйон сам обирає того, кого настав час оберігати. Двадцять п'ять років тому він вибрав Василину, і дівчина, правду кажучи, у це теж вірить, як і в янголів. Зрештою, це ліпше, аніж бути атеїстом. Хоча... Мама колись казала, що атеїсти також люди віруючі. Просто вони вірять у те, що Бога немає.

Неподалік щось негучно плюскає. Василина аж лякається з несподіванки, утрачає рівновагу й завалюється назад.

— От страхопудо, жабиська злякалася, — регоче сама із себе. — То маленька зелена жабка плигнула у воду, а не крокодил. Ех, Васирино, Васирино!

Дівчина поривчасто підводиться, струшує зі свого синього платтячка пісок і повертається до вербового затінку, до свого приятеля-зошита й до власних думок. Усідається на верету.

Підпирає долонями обличчя та мрійливо дивиться на плесо. То правда: дивитися, як тече ріка, можна до безконечності. Сьогодні вона поволі, ледь помітно плине, наче ця спека і її замислила доконати. Якщо не вмієш відчувати перемін, то повільного руху течії й поготів не вловиш. Василина вловлює, вона відчуває і настрої річки, і зміну відтінків водяної гладіні — нічого ж бо достоту постійного й вічного не буває. Хіба що піраміди. Згадала вчитаний у газеті вислів про те, що навіть час боїться пірамід. Красиво, але це неправда. Вони теж змінюються. Тому що час...

Відводить погляд від води. Якусь мить дивиться на зошит, наче згадує, що він тут робить і навіщо вона його сюди приволокла.

Насправді все вона добре пам'ятає. Це називається зошитотерапія. Вона щойно туди записала сумніви, які бозна-скільки її мучать. Ну, може, не бозна-скільки, але мучать. Нехай вони ліпше побудуть на папері, ті її сумніви, аніж живуть у серці. Дитяча звичка довіряти зошиту більше, ніж людям, не така вже й паскудна. Зошит не даватиме дурних порад, не розноситиме чуток, не брехатиме, не зраджуватиме. Він просто знатиме — і мовчатиме про своє знання. Був час, коли дівчина думала, що нарешті позбулася звички вести Щоденник. Навіть роками нічого не занотовувала. І ось знову... Знову він уперто ходить за нею назирці, оцей товстий загальний зошит у клітинку, у твердій зеленій палітурці. Затято накопичує важливу інформацію та береже її.

Цей зошит подарував Василю батько. Просто так подарував, привіз із вільнюського відрядження. Він здавався якимсь особливим, той зошит, навіть на дотик. Приємний папір усередині, гладенький і чомусь завжди теплий, а ніжний зелений колір палітурки і притягував пальці, і тишив очі. Зошит рік проіснував без діла. Дівчина просто його за собою тягала — так, про всяк випадок. А в чотирнадцять років нарешті вперше зробила в ньому запис.

Бідний її зелененький зошит! Він чемно «слухатиме» її підліткові рефлексії, юнацькі сповіді, філософські розмисли, геть наївні передбачення, «слухатиме» мовчки, без дорікань і нарікань. Будуть у ньому й записи про розбите серце. Вона й останню пригоду виписала на папері, поклала в скарбничку досвіду — і житиме далі. До чергового випадку з розбитим серцем. Так, розбиватимуть їй серце не раз, але найважче пережити це вперше. Як і першу брехню та першу зраду.

Так, за банальними законами сопливого ліричного жанру, їй не раз розбиватимуть серце. Ставатиметься це якось помилково. Навіть скидатиметься на тривіальне непорозуміння, випадковість. Та від цього не легшатиме, бо шмагатиме боляче. Що робити з розбитим серцем, чи можна з ним жити? У Василю великий досвід виживання, тривалої реабілітації. Якось навіть у психіатричній клініці на Кульпаркові довелося рани зализувати. У зошиті про це записів немає. Тому що Василина банально майже нічого не пам'ятає. Але знає напевне: там якісно вміють латати серця, тому що таки допомгло, бо

вона досі дихає, у грудях б'ється, нехай заклеєне, зшите, але таки живе її власне серце.

Василина задирає голову до неба. Ото вже встигла передумати всяке й не помітила, як, утомлений гарячим днем, вечір майже перелився в ніч. Розсипища зір поки нерясні, мляві. Зорі не люблять світла, зорі люблять темряву. Навпроти, через річку, скупими вогнями блимає розкішна споруда колишнього костелу Богородиці, білим лебедем видніється на протилежному березі Західного Бугу. Адміністративно то вже територія села Жвирки. Не Сокаль. Колишня дзвіниця довгою шиєю тягнеться аж під хмари. Наче хоче ліпше розгледіти, що цікавого відбувається у світі. А може, у такий спосіб притлумлює смуток. Василині здається, що вона розуміє безпросвітний сум білої птахи: до цього костелу, до цього Божого храму ще не так давно, якихось тридцять років тому, тяглися щирі серця, сповнені віри, і палко молилися, складали пристрасні обітниці.

Тепер тут в'язниця. Якщо говорити правильно — Сокальська виправна колонія максимального рівня безпеки (для утримання злочинців-чоловіків, засуджених за важкі злочини аж на довічне позбавлення волі). Там сидять і приречені до страти. Правда, спочатку в будівлі облаштували інтернат для престарілих, а через сім років споруду перетворили на колонію суворого режиму із сектором для виконання найвищої міри покарання.

Бабуся Тереза вперто називала білого лебедя на польський лад — кляштором. Раніше цю в'язницю всі так називали. У недалекому минулому тут містився сокальський монастир отців-бернардинів: костел Богородиці, дзвіниця, келії, оборонні мури. У жовтні 1951-го монахи покинули обитель. Малій Василині дуже смакувало на вимову таке дивно-красиве слово — «кляштор». Скидалося на смачну м'ятну цукерку, що перекочувалася ротом, а букви «ш» і «т» надавали тому перекочуванню особливого смаку. То вже згодом вона дізнається від учителя історії, що слово «кляштор» навіть не польського, а німецького походження. І означає воно «монастир».

Василина, мабуть, забагато думає про це місце. Можливо, тому, що чи не щодня приходиться сюди помедитувати. Тут прекрасно уживаються спокій трав, розсипи зір над головою, приглушений міський галас, кумкання жаб і вічність води. А ще смуток білого

лебеда, який з того боку ріки тягнеться шиєю-дзвіницею до волі, наче прагне пірнути в річку. І, можливо, йому колись удасться зірватися з місця. Мабуть, він хоче відчувати небо не лишень у високості над головою, а й у себе під ногами: небо, розлите у воді.

Білий лебідь, якому підрізали крила, вийняли серце — бо позбавили віри. І став він притулком для в'язнів.

Прилетіло сонечко. Спочатку всілося Васишині на плече. Червоненьке-маленьке, у чорну цяточку. Бабуся називала сонечок бедриками. Василина завжди всміхається, коли згадує бабусю. Так багато приємного і справжнього в тих споминах! А тепла скільки! Розсипи. Вечірній бедрик, мабуть, нічого цікавого не знайшов на дівочому плечі, бо раптово знявся й полетів у бік сухостою, випалених сонцем трав. Бодай одну зелененьку травинку він там для себе та й знайде.

— Навіть комахи прагнуть прихистку, — помахала рукою сонечку-бедрику.

Той неквапом розтанув у сутінках, уперто ведучи далі свій політ.

Наче нізвідки з'явився човен. Він поволі рухався за течією і враз зупинився, саме посеред річки. Мовчазна постать рибалки, убраного в сорочку з довгими рукавами та в капелюх із широкими крисами, надавала вечору ще більшого умиротворення. Плюскіт води об боки човна, ледь чутний, неквапливий, і оранжевий поплавок класичної вудочки, що раз по раз вигулькує з-під води, — саме те, чого потребує вічність. Може, дід чи прадід цього рибалки й пам'ятає не такі давні часи, коли білий лебідь костелу ще не був в'язницею? Василина старалася нафантазувати собі той період. Мати б машину часу, щоб, нехай краєм ока, зазирнути туди. І чому її так вабить ця старизна? Радянська школа вчила, що всі ці пережитки минулого — суцільні руїни, які й забути не гріх. От побудуємо комунізм — і тоді заживемо в комуністичному раю. Комунізм не побудували, але багато горя завдали тою руїною, на якій збиралися його зводити.

І тільки щасливий збіг обставин не перетворив цього красеня, білого лебеда, теж на руїну. Можна сказати, що птахові пощастило. Його не підірвали, не розібрали, не перетворили на склад міндобрив чи на свинарник. Хоча могли. Прикриваючись боротьбою з пережитками минулого, ще й не таке творили. До анахронізмів віднесли й Бога.

Спочатку багатоликого — у той час, коли революційно заходило на українські терени християнство, а потім і християнського — коли прийшли комуністи. Це Васирина добряче запам'ятала з уроків історії. Про таке не заведено було говорити відкрито й відверто, але це читалося між рядків. То вже коли вона вчитиметься в інституті й раптово відкриється вся правда про трагічне советське минуле, особиста сумна доля білого лебедя, колишнього монастиря, стане для неї символом того, як легко зневіру перетворити на релігію. Страшну і безбожну.

Поруч тихо загукала перепілка. Час від часу Васирина наштовхується на велике сімейство цих смішних пташок. Побачити перепелів насправді не так легко. Вони вміють спритно маскуватися. Зачувши небезпеку, пташа втискається в землю й завдяки захисному забарвленню стає геть непомітним у сухій траві. Коли дівчина вперше зрозуміла, що маленький горбик у сухостої — то жива пташка, захвату не було меж. Відтоді Васирина дружить із перепілками. Розуміючи, що то в природи людині слід учитися мистецтва виживання. Бо вже не одне десятиліття живуть ці спокійні неповороткі птахи майже під носом у галасливого міста. І виживають. Отже, навіть на базарі можна знайти місцинку тільки для себе. Прихисток для спокою.

Колись такими прихистками для людей ставали монастирі. Туди найчастіше потрапляли з власної волі. Не завжди там шукали Бога, часто-густо — усамітнення. Яка іронія долі: в'язниця — це також місце усамітнення. Примусового.

Перепілка знову надсадисто загукала. Кликкала сімейство до сну. Чи не щовечора Васирина слухала ту мелодію. В один і той самий час. Можна годинник за перепілкою звиряти. У природі все відбувається вчасно. Сонце щоранку сходить і ввечері обов'язково заходить, закінчуючи день. Люди теж здебільшого живуть за розкладом. Та іноді так хочеться щось перемінити, зробити не так, як завжди. Замість піти на уроки — утекти з них, замість бути на роботі — узяти відгул чи лікарняний. Чи просто на все забити. Васирина інколи грішить такими витівками.

Так, легко противитися розкладу, коли ти вільний. Але чи вільна людина, яка присвячує своє життя лишень Богові? Час від часу запитувала і себе. Добре знала історію білого лебедя. Він постав на

цьому місці не випадково. І причина тому — не усамітнення вірного старця чи диво, сотворене Господом, а напрочуд красива легенда.

Береги Західного Бугу точно пам'ятають присмак тої давньої легенди. І, напевне, чи не кожен сокальчанин добре її знає. Навіть той Хома невірний, який не вірить ані в Бога, ані в чорта, хіба що в мамині казки. Бо, зрештою, усі ми родом із дитинства.

Василина на мить замислюється. Бере до рук зошита. Підморгує вогникам монастиря-в'язниці.

— Ось. І справді, є тут і про тебе. Не сумнівайся навіть. Усе записано. Легенді цій не одна сотня літ. Отже, і тобі, мій беззахисний лебедю, теж багато-багато років, — говорить із вогниками в'язниці, як із кимсь живим. — І ця річка, і моє любе місто пам'ятають багато страшного, але й багато прекрасного. І цю легенду теж добре пам'ятають.

Десь зовсім поруч гучно кумкнула жаба, за нею ще одна, перебиваючи розповідь Василяни. Дівчина вмовкає — заслухалася. Їй подобається мелодійне кумкання-райкання жабисьок. Воно лунає літньою сюїтою, вплітаючи в сюркотання цвіркунів власну пісню. Згадався дитячий віршик:

— Кум-кума,
Позич полотна!
— На що?
— На штани!
— Хто вмер?
— Мій брат!
— Як ся називав?
— Кіндрат!
— Плачмо!
Ну! Ну! Ну!

Через кумкання жаб давню легенду вже мусила додумувати мовчки. А хто сказав, що думка звучить тихіше за голос? Тільки той, хто не вміє слухати серцем.

«Тож було це за короля Владислава II Ягайла, десь наприкінці XIV століття. Жив у той час талановитий маляр-іконописець Яків Венжик. Спіткало чоловіка лихо: став сліпнути. І якось намарилося йому таке. Наче з'явився до нього янгол Божий та нараяв піти на прощу до

чудотворної ікони Богородиці в Ченстохову. Сказав янгол: якщо Яків щиро помолиться до Матінки Божої та попросить про зцілення, то відразу прозріє. Іконописець не міг послухатися янгола, тож так і вчинив. А що був аж таким вірним, то і проща, і молитва йому допомогли. Зір до нього повернувся. Нетямлячись із радості, стоячи на колінах перед Ченстоховською Марією, Яків пообіцяв Богородиці, що відтворить її лик на іконі, щойно повернеться додому. І от він удома, стоїть у майстерні, збираючись виконати обіцяне, і розуміє, що не може пригадати, який мала вигляд Ченстоховська Богородиця. Тричі їздив Яків на прощу, щоб помолитися Матері Божій на Ясній Горі, і просив Діву Марію ще про одну милість: дати змогу створити обіцяне. Коли ж він повернувся після третіх відвідин, то несподівано побачив у своїй майстерні вже готову ікону. Вона була намальована на тій кипарисовій дошці, яку саме для цього й підготував майстер. Лик Діви Марії на іконі наче всміхався та світився особливим Божим світлом. І збагнув ураз Яків, що то самого янгола попросила Богородиця допомогти роззявкуватуму художникові створити задумане. Іконописець розумів, що тримати в майстерні образ, який намалював сам янгол, він не має права, тож передав його на зберігання в один із сокальських храмів. Слава про чудесний лик, написаний самим янголом, поширилася околицями, і до нього за втіхою та допомогою пішли люди. Ті далекі часи не були мирними. 1519 року Сокаль спалили татари. Згоріла й церква, у якій зберігався образ. Та сталося диво. Ікону вогонь пощадив. Легенда стверджує, що то янгол Божий, який опікується іконою, прикрив її від вогню своїми крильми. Після цієї трагічної події віра в чудодійність ікони лишень зміцніла. Спеціально для її зберігання побудували капличку на невеличкому острові між річками Західним Бугом і Ратою. Безкінечні вервечки прочан потяглися в це місце. Слава й віра в диво доволі швидко ширяться. Тож не випадково чудодійною іконою зацікавилися монахи-бернардини. Зацікавилися аж так, що заснували поруч свій монастир-кляштор, а незабаром побудували величезний костел Матері Божої Утішення, куди урочисто перенесли чудодійний лик. Це відбулося далекого 1619 року. Добра слава про чудодійність ікони множилася. І незабаром чудодійну ікону коронували».

Вогники монастиря-в'язниці уважно слухають Васишині думки. Дівчина всміхається. Вдихає ніч.

Ніч? О так. Уже ніч. За розмислами й не помітила, як раптово ця красна пані впала на світ. І білої шиї лебедя костелу Діви Марії вже не видно. Тільки вогні, світлячки... Ні, не в'язниці, а таки надії.

Чи так важливо пам'ятати те, чого не повернеш? Кажуть, що так — важливо. Щоб не повторювати помилок минулого. У свої двадцять п'ять розуміла, що ці слова — дурня повна. Бо однаково будуть повторення, навіть якщо є застороги, тому що ми, люди, так улаштовані: щоразу, запхавши голову в зашморг, не віримо, що нам з-під ніг того стільця таки виб'ють. Крутнула головою. Та надто сильно, бо волосся раптово звільнилося від обіймів стрічки й розсипалося водограєм.

Василина пригадує, як по смерті мами раптом зачастила до церкви. Любила вечірні служби. Просто стояла і слухала — здебільшого себе, інколи священика, янгольські хори, церковні дзвони. Це було наче сеанс медитації, утеча від реальності. Нехай на годинку. Та це вже щось.

— Віра — це вогонь. Надія — це іскра, — пригадувала Василина проповідь літнього священика. — Вогонь легко загасити. Але навіть там, де немає вогню, обов'язково живе іскра, і, допоки вона зоріє, залишається надія.

Василина тоді не втрималася й запитанням перервала панотця:

— То надія важливіша за віру?

Той не знав відповіді, тому змовчав. А може, знав, але не відповів, либонь, через побоювання, що відповідь не сподобається парафіянам.

Вона теж змовчала, не наполягаючи. Не стала підходити до отця після служби, хоч він уважно видивлявся її в натовпі. Чекав, що дівчина запитуватиме наодинці. А вона не підійшла. Не прийшла й на вечірню, і наступного дня. І взагалі перестала ходити до церкви. Та не тільки тому, що священик відмахнувся від неї. Вона в той момент раптом пригадала всю історію бідного білого лебедя. І не тільки легендарну частину. Якби була в неї можливість, вона обов'язково запитала б, навіть у самого янгола, який, за легендою, створив сокальську чудодійну ікону: що 1843 року сталося з вірою в славетному монастирі? Хто чи що поселилося в ньому, бо ж накликало

на його мешканців вогонь Божий? Чи не Божий? Вогонь проковтнув і чудотворну ікону, і більшу частину будівель монастиря, крім вежі з годинником, дзвіниці й ризниці. Вищі сили відвернулися від білого лебедя. А янгол? Не встиг вчасно. Дуже на те скидалося. Але люди — таки люди. Вони потребують символів і віри в диво. Чудодійну ікону відтворили, тобто зробили копію. І про всяк випадок таку, яка у вогні не горить. Образ Діви Марії написали на мідній блясі. Наче відчували — вогняна епопея триватиме. Бо, хоч до 1848 року монастир відбудували, рівно через десять років, під час бурі, блискавка двічі влучила в костел. І знову пожежа, і знову білий лебідь у вогні. Цього разу ченці змогли погасити вогонь власними силами.

Потім була пожежа 1870 року, полум'я Першої світової війни й навіть, частково, Другої. Але білий лебідь щоразу, наче фенікс, воскресав із попелу. Тягнучись до неба та до сонця.

Шкода, що вже стемніло й Васирина не може зазирнути в очі білому лебедю. Він стільки пережив, але вона інтуїтивно відчуває: це ще не все. Так, часи змінилися, і вже давно в монастирі не запалюють свічки, і громовідхильники є, і техніка пожежної безпеки, мабуть, на сучасному рівні, проте... Місце, це дивне місце. Прокляте і благословенне водночас. І вогонь, який так сильно полюбив стіни монастиря. Він буває різний, той вогонь. А коли янгол Божий покидає обитель Бога, що зостається? Лише надія.

І ні до чого тут поява в'язниці в стінах кляштору. Усе набагато раніше відбулося. В'язниця стала логічним завершенням кинутого прокляття чи необдуманого вчинку, який благословення перетворив на зло.

«Лиш храм збудуй, а люди в нього прийдуть!» ¹ — згадалися слова. Гарно сказано. А збудуй той храм і перетвори його на в'язницю? Люди туди точно добровільно не прийдуть — їх силоміць приведуть і замкнуть. На що вони заслуговують, ті примусом зачинені люди? На прощення, на прокляття? Принаймні на добру молитву і щирі розмову про душу. Часу вдосталь. Або зовсім нема, якщо тебе завтра чи навіть просто зараз стратять. І в таких випадках розмова з Богом — це найважливіша молитва. Людські закони подекуди жорстокіші за Божі. Тому що навіть тим грішникам, які покаялися, кривди не прощають. А як щодо Божого суду? Невідомо. Бабуся казала, що Всевишній ніколи

не судить і не придумує кару за гріхи. Та машина працює по-іншому. Бо не можна порушувати природний перебіг подій: відбирати життя — ти ж бо його не давав, забирати чуже, не тобою зароблене тощо. Хаос настає тоді, коли критична маса порушників закону переважає тих, хто його дотримується. Закони той хаос стримують, не дають йому змоги проковтнути світ.

Важко зітхає. Геть поночіло. Вода в Бузі перетворилася на зоряне небо. Одне — над головою. Друге — у ногах. І тільки там, посеред озера, де бовваніє темною плямою човен із рибалкою, зирить чорна діра. Додому йти не хочеться. Що жде на неї вдома? Точніше — хто на неї там жде? Самотина. Тому що тепер вона зовсім сама.

Сама. Мама, бабуся — на цвинтарі. Батько? Тріпнула сердито головою. Ні слова про зрадників. Про тих, хто з благословення перетворив її життя на прокляття.

Затулила обличчя долонями. Тю, дівко! Тільки забракло розревітися. Глянь, яка краса довкола! Зорі в небі, зорі у воді, райкання-кумкання жаб, чечітка цвіркунів. Спокій та рай. Перестань себе накручувати. Проїхали. Думано-передумано, усе в тебе гаразд. Порівняно з приреченими до страти ти несамовито щаслива. У тебе ціле життя попереду. Ти молода, успішна, кохана. Бо що для щастя людині треба? Робота, яку любиш і на яку йдеш як на свято. Є? Є. Хороші вірні друзі. Є? Теж наче є. Час їх перевірить на вошивість, але поплакатися на плечі вона має в кого. Міцне здоров'я. Теж є. Добра пам'ять про добрих людей. І вона є. Кохання. І з цим усе гаразд. Бо воно взаємне. Наче... А чому «наче»? Ті клятві сумніви, дівко. Ох ті пустобрехливі сумніви. Кирило її кохає, не раз про це говорив. І Василина розуміє, що все рано чи пізно завершиться весіллям. Та чомусь дівчина не поспішає. Щоразу каже: треба все добре обдумати. Злиться сама на себе, бо про що тут думати? Навіщо вона так із тим, кого кохає? Кирило — чудовий, добрий, щедрий і ніжний. Він буде прекрасним татком, люблячим чоловіком і найліпшим другом. А ще він дуже схожий на твого батька... Тому й запитуєш себе вкотре: «Чи він надійний?»

Бабуся Тереза любила казати: «Слухай серце! У таких випадках завжди слухай серце». Так, серце, бо до дідька розум. Вона ж бо хоче бути щасливою.

О так! Те примарне бажання щастя, якого всі жадають, але не всі мають. А може, і не хочуть мати, просто думають, що хочуть. От як вона, наприклад. Що тут думати, га? Подруга Олюнька безупинно торохтить: «Василино, не вимахайся. А то здимить твій Кирило, щойно йому набридне твоє “куди поспішати”, не вічно ж тебе чекатиме. Ви вже п’ять років зустрічаєтеся. Чи не час визначитися?» Але то Олюнька. Вона дивиться на світ крізь романтичні окуляри. А життя... Інколи Василині здається, що воно відстрілює романтиків за допомогою реалістів. О так! «Життя любить реалістів». Це знову батькові слова. Василину вкотре пересмикує. Холера, щось вона занадто часто його сьогодні згадує, навіть цитує. І знову нервується, і через це зла на себе. Тому що її татко, насправду, не ліпший приклад для наслідування.

Сумніви. Суцільні. Помножені на недовіру. І річ зовсім не в роботі і не в коханні до гробу. Річ у ній самій. Вона живе в очікуванні... лиха. Як отой кляштор-монастир, безвільний лебідь з обрізаними крилами, який перелякано чекає вогню. Бо, коли починаєш вірити, що в тебе все гаразд, раптом стається непоправне. І досвід гіркий накопичено. Надто часто життя забирало в неї найдорожчих. Тих, хто був їй опорою, давав можливість рухатися-летіти-йти-творити. Це сім’я... Ось і нині: якби вона могла порадитися з мамою чи бабусею, як бути зі своїм коханням... Повірити чи...

Вона роззирається довкола. Темрява — це відсутність світла. А ніч? Вона тримає в собі багато його — у небі, у воді, у людях. Як казав той літній священник? Коли є іскра надії — не все втрачено?

— Треба буде в Щоденнику записати, що інколи світ маліє до ясної цятки посеред ночі. І коли та цятка — надія, світ дістає шанс на порятунок, — промовляє вголос, звертаючись до себе. Але в той момент її слухають і зорі, і вогники білого лебедя, і нічка також.

Молода жінка стуляє повіки. Але світла цятка і далі вперто зоріє, навіть коли очі заплющені. Отакі справи з надією... Навіть коли вона просто цятка, у тебе досі є шанс. Кажуть, що всі наші біди та страхи корінням утоплені в дитинство. Її дитинство — то світла цятка. Шанс... На що?

На майбутнє, яке можна зробити щасливим.

¹ Рядок із вірша Ліни Костенко.

· 2 · БАБУСЯ ТЕРЕЗА

Василина вертається додому. Іде стежкою поміж сухих трав. Річковий рай луною котиться слідком. Межи вишень білють стіни хати — її добротної старенької фортеці, яку побудував тато бабусі Терези — прадід Василь. Бабуся Тереза часто згадувала, який рукастий той був. Усе вмів робити: і хату збудувати, і пічку поставити, і вулика змайструвати. Він і сад насадив, і доріжки каменем повикладав. А ще криницю поруч із хатою викопав і літню кухню вимурував. У пам'ять про нього дівчинку й назвали Василюю. Ніхто не заперечував. Мамі ім'я подобалося. Тато теж був за: дід Василь замінив йому батька.

*— Василюшка-веселушка —
вредна дівка-посміхушка,
Вміє кліпати й моргати,
вміє голосно кричати.*

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ